

Prvotiny

Briand-Kelloggov pakt a jeho interpretácia v československých periodikách

MICHAELA ČELINSKÁ

Príhovor Brianda (Francúzsko) na parížskej konferencii. Napravo od neho – Hijmans (Belgicko) a Stresemann (Nemecko), naľavo Kellogg (USA) a lord Cushendun (Anglicko). <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/dc/BriandKellogg1928a.jpg>

Briand-Kelloggov pakt, nazývaný aj Parížsky pakt, bola medzinárodná zmluva, ktorá zaväzovala signátorov nepoužiť vojnu k riešeniu medzinárodných konfliktov. Zmluva bola podpísaná 27. augusta 1928 v Paríži, avšak ratifikovaná bola Spojenými štátmi americkými až 24. júla 1929. Pakt dostal meno podľa svojich autorov – amerického ministra zahraničných vecí Franka B. Kellogga a francúzskeho ministra zahraničných vecí Aristide Brianda. Pôvodne tento pakt podpísalo 15 krajín, neskôr sa k nim pridali ďalšie štáty a počet podpisov sa ustálil na čísle 62. Pakt mal veľa nedostatkov, napríklad neobsahoval žiadne sankcie v prípade jeho porušenia. Napriek tomu sa v čase podpisovania pokladal za veľký krok vpred. Mal to byť prvý krok k celosvetovému mieru. Avšak ani tento pakt a ani Spoločnosť národov nezabránil vypuknutiu ďalšej svetovej vojny.

Samozrejme, že podpísanie mierového paktu si všimla nielen medzinárodná tlač, ale aj domáca – česká i slovenská. Periodiká vychádzajúce na Slovensku popisovali túto udalosť rôzne, držiac sa politickej ideológie danej strany, ktorá vydávala noviny.

Robotnícke noviny, tlačový orgán Československej sociálnodemokratickej strany charakterizovali Briand – Kelloggov pakt ako „dokument veľkého významu“. V článku z 28. augusta 1928 sa nachádza celé znenie mierovej zmluvy a príhovor francúzskeho ministra Brianda. *Robotnícke noviny* ako jediné popisovali aj bezpečnostné opatrenia vzhľadom na podozrenia ohľadne atentátu na amerického ministra Kellogga.

Tlačový orgán Hlinkovej slovenskej ľudovej strany – *Slovák* sa vzhľadom na silno nacionalistický charakter strany postavil

k Briand – Kelloggovmu paktu hlavne s dôrazom na ČSR. Kládol dôraz na význam a na pozitíva mierovej zmluvy pre územie ČSR. *Si vis pacem, para pacem!* (Keď chceš mier, pripravuj mier!) – článok s takýmto titulkom sa deň po podpísaní mierovej zmluvy, teda 28. augusta 1928, objavil v periodiku. Redakcia v tomto článku oslavuje podpísanie mierovej zmluvy, zdôrazňuje však, že bez podpory Nemecka by táto zmluva nenadobudla takú dôležitosť: „Aký vznešený príklad môže byť poskytnutý civilizovanému svetu, než slávnosť na ktorej vidíme Nemecko pripojovať dobrovoľne svoj podpis k paktu, ktorý dáva vojnu do kľatby.“

Slovenská národná strana sa vo svojom tlačovom orgáne venuje Briand – Kelloggovmu paktu len okrajovo. *Národné noviny*, zamerané prevažne na domácu politiku, informovali svojich čitateľov o podpísaní mierovej zmluvy 28. augusta 1928: „Akt podpisania Kelloggovho paktu, ktorým sa vojna dáva do kľatby, bol tak velebný, Briand hovoril tak presvedčivo a Stressemann podpísal s takou úprimnou otvorenosťou...“. Neskôr sa však v novinách nachádzajú už len krátke články o štátoch, ktoré sa pripojili k zmluve.

Slovenský denník, tlačový orgán agrárnej strany, si všimol predovšetkým úlohu Nemecka pri podpísaní Briand – Kelloggovho paktu. Nezabudol dodať, že Nemecko malo aj postranné úmysly a že Gustav Stresemann, nemecký minister zahraničia, neprišiel do Paríža len kvôli mierovej zmluve: „Príchod Stressmanna do Paríža má nesmierne význam nielen vzhľadom k doterajším udalostiam, ale ešte skôr k možnostiam, ktoré sa otvárajú pre budúcnosť“.

Najväčším kritikom Briand – Kelloggovho paktu, z periodík vychádzajúcich v Československu, bolo *Rudé právo*, tlačový orgán Komunistickej strany Československa: „Zástupcové imperialistických mocností, ktorí prichádzajú rovnou od obrovských leteckých manévru, od krveprolití v Číne a Nicaragui alebo od rozhodnutí o stavbe nového křížníka, podepíšu pakt o zavržení válek. Pripomínalo svojim čitateľom, že práve Američania, autori paktu, sú pôvodcami vojnových konfliktov a ZSSR je jediná krajina usilujúca sa o svetový mier, ktorý sa dá dosiahnuť len odzbrojením všetkých krajín. Neskôr keď sa ZSSR pripojilo k Briand – Kelloggovmu paktu, *Rudé právo* zdôrazňovalo, že napriek negatívam mierovej zmluvy, ZSSR ju pokladá za postupné naplnenie svojho cieľa – úplného odzbrojenia všetkých krajín.

Briand – Kelloggov pakt bol vo svojej dobe považovaný za prvý krok k svetovému mieru. Mal však výrazné nedostatky. Najväčším z nich bola absencia trestajúceho subjektu, ktorý by v prípade porušenia zmluvy potrestal vinníkov. Paradoxom je, že aj keď Briand – Kelloggov pakt nezabránil ďalšej svetovej vojne a nezaistil mier vo svete, mal význam pre rozvoj medzinárodného práva a poslužil ako právny základ pre termín „zločin proti mieru.“

Redakcia umožňuje poslucháčom vysokých škôl, aby uverejnili svoje práce v rubrike Prvotiny. Podmienkou uverejnenia je súlad s obsahovým zameraním časopisu a odporúčanie pedagóga.

Klenotnica slov

Umývate si nad niekým alebo niečím ruky?

Ide o frekventované ustálené frazeologické spojenie, ktoré sa používa v skrátenej podobe *umývať si ruky*, *umývať si ruky nad niekým/niečím* vo význame ´zbavovať sa zodpovednosti, dištancovať sa od niekoho/niečoho, nechcieť mať s niekým nič spoločné. Pôvodné rozšírené znenie však malo podobu ustáleného prirovnania s prirovnávacou časťou „ako Pilát“, teda umývať si ruky ako Pilát. Pilát Pontský (po latinsky Pilatus Pontius) bol rímsky prokurátor v Judei v rokoch 26 – 36. Podľa Josepha Flaviana bol bezcharakterný úradník; evanjeliá zdôrazňujú jeho podajnosť. U Židov sa zapísal veľmi zle, postavil akvadukt z chrámových peňazí a mal na svedomí niekoľko krvavých zásahov. Bol obžalovaný, sýrsky miestodržiteľ ho zosadil a v roku 37 sa vrátil do Ríma. Väčšina zdrojov sa zhoduje v tom, že mal hlavnú účasť na ukrižovaní Ježiša Kris-

Pontius Pilát predstavuje Krista ľuďom.

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9a/Eccehomo1.jpg>

ta. Týmto činom sa zapísal do dejín. Napriek tomu, že na ňom nenašiel nijakú vinu, pod vplyvom židovských veľkňazov, najmä Kai-fáša a Annáša, ho vydal na potupnú smrť na kríži. Na krik davu „Ukrižuj! Ukrižuj ho!“ Pilát prehovoril: „A čo zlé urobil? Nenašiel som na ňom nič, za čo by si zasluhoval smrť. Potrestám ho teda a prepustím ho“ (Lukáš 23, 20 – 22). Všetci volali: „Ukrižovať ho!“. Keď Pilát videl, že nič nedosiahne, ba že pobúrenie ešte vzrastá, vzal vodu, umyl si pred zástupom ruky a vyhlásil: „Ja nemám vinu na krvi tohto človeka. To je vaša vec.“ (Pilát) Ježiša dal zbičovať a vydal ho, aby ho ukrižovali (Matúš, 27, 22 – 26). Neskoršia kresťanská legenda pripisovala Pilátovi črty, ktoré mu zrejme neboli vlastné, napr. morálny nesúhlas s odsúdením Ježiša, vyjadrený symbolickým umytím rúk pred zástupom ľudu. Umývanie rúk malo aj svoje racionálne jadro. Židia dodržiavali veľmi prísne Mojžišov starozákonný príkaz, aby si umývali ruky. Umývali si ruky, keď prišli z tržiska, umývali si ruky, kým začali jesť, aj potom, umývali stoly, na ktorých jedli, nádoby, z ktorých pili. Takéto umývanie nebolo len opatrením hygienickým, ako je to dnes, ale niekedy aj symbolom nevinu. Mojžiš napríklad ustanovil, že pri vražde, pri ktorej sa nezistí páchateľ, treba na znamenie nevinu umyť si ruky.

Meno Pilát sa vyskytuje aj v ďalších ustálených spojeniach. Napr. *dostať sa niekam ako Pilát do kréda* (nechtiac, náhodou, nečakane, bez vlastného pričinenia), *chodiť od Annáša/Kaifáša k Pilátovi* (dovolať sa pomoci, rady, príspevia na najrozličnejších miestach, ale zvyčajne márne). Sem možno zaradiť aj spojenie *chodiť od Pontia k Pilátovi*. Pontius bol vlastne totožný s Pilátom, takže chodenie od Piláta k Pilátovi bolo ešte zbytočnejšie.

Jana Skladaná

Pracoviská v oblasti historického výskumu – IV

Katedra archívnictva a pomocných vied historických
FiF UK v Bratislave

Archívnictvo a pomocné vedy historické majú na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave dlhú tradíciu. Už v prvom študijnom roku 1921/1922 požiadala Filozofická fakulta UK vtedy súkromného docenta (neskôr známeho profesora československých dejín) PhDr. Václava Chaloupeckého, aby prijal suplovanie prednášok z pomocných vied historických. Docent Chaloupecký na ponuku odpovedal kladne a 10. januára 1923 sa ujal svojich pedagogických povinností. Tak sa stal prvým učiteľom na fakulte, ktorý systematicky prednášal pomocné vedy historické.

V roku 1924 začal prednášať pomocné vedy historické PhDr. Vladimír Klecanda, absolvent Karlovej univerzity, zahraničný elév École Nationale des Chartes v Paríži a dlhoročný pražský archivár. Profesor Klecanda účinkoval na Slovensku 14 rokov. Koncom roku 1938 ho postihol známy dekrét Slovenskej krajiny z 19. decembra, ktorým bol zbavený služby a daný k „dispozícii“ do Čiech.

Na začiatku 50. rokov 20. storočia sa konštituoval samostatný študijný odbor pod názvom archívnictvo. V jeho rámci sa vytvorili lepšie organizačné podmienky aj pre rozvoj pomocných vied. Jeho počiatky

boli veľmi skromné. Celú výuku z pomocných vied realizoval profesor A. Húščava, ktorý začal pôsobiť na fakulte v roku 1937. Prvé učebné plány, podľa ktorých začal v roku 1950 vyučovať, prevzal takmer bez zmeny z pražskej Univerzity Karlovej. Len v nevyhnutnej miere ich prispôbil slovenským podmienkam.

Významný podiel na dotvorení a realizácii novelizovaného učebného programu mala docentka Darina Lehotská, ktorá od založenia študijného odboru, spočiatku ako externistka, od roku 1955 ako interná učiteľka, prevzala na seba celú výučbu archívnej teórie i praxe, neskôr tiež diplomatiky.

V roku 1950 sa jedným z prvých dvoch poslucháčov novozaloženého študijného odboru archívnictvo stal Jozef Novák. Po ukončení štúdia ostal na katedre kde prednášal a publikoval témy z viacerých pomocných vied historických (chronológia, sfragistika, genealógia, numizmatika a i.). Životnou odbornou sférou prof. Nováka sa však stala predovšetkým heraldika. Roku 1969, keď zomrel A. Húščava, prevzal vedenie odboru.

Na výchove archivárov sa od začiatku podieľali aj učitelia iných katedier FiF UK.

Popri učiteľoch z Katedry slovenských (pôvodne československých) dejín a Katedry všeobecných dejín, ktorí poslucháčom poskytovali a dodnes poskytujú úplné historické vzdelanie, treba spomenúť najmä pomoc Katedry jazykov, Katedry germanistiky a nordistiky, Katedry klasickej a semitskej filológie, Katedry maďarského jazyka a literatúry a Katedry slovenského jazyka. Od samého začiatku bol odbor odkázaný aj na pomoc externých spolupracovníkov.

Sedemdesiate, ale ani nasledujúce roky 20. storočia neboli pre odbor veľmi šťastné. Počas prvých 25 rokov viac-menej ustálený každoročný pracovný kolobeh narušili rôzne organizačné zmeny. Uvoľnenie akademického života ako celku a v jeho rámci aj otvorenie priestoru pre autonómny rozvoj odboru archívnictva na Univerzite Komenského priniesol až zákon o vysokých školách č. 172 z roku 1990.

K ďalšej dôležitej zmene došlo v školskom roku 1996/1997. Od prvého ročníka sa začalo opätovne realizovať jednodoborové päťročné štúdium archívnictva s oficiálnym označením „archívnictvo a pomocné vedy historické“. V podstate išlo o návrat k pôvodnému spôsobu štúdia archívnictva, ktorý existoval od vzniku odboru až do školského roku 1974/1975. Novým vedúcim odboru sa stal vtedajší docent Leon Sokolovský.

Personálnym posilnením odboru sa vytvorili vhodné organizačné podmienky na jeho osamostatnenie sa ako katedry. Stalo sa tak s účinnosťou od symbolického dátumu 1. 1. 2000, v jubilejnom 50. roku študijného odboru archívnictva a PVH na FiF UK. Vedúcim katedry sa stal prof. L. Sokolovský.

Zdroj: <https://fphil.uniba.sk/katedry-a-odborne-pracoviska/katedra-archivnictva-a-pomocnych-vied-historickych/historia/>

Členovia katedry:

Vedúci katedry

Doc. PhDr. Juraj Roháč, CSc.

Tajomník katedry

Mgr. Ján Valo, PhD.

Štúdijný poradca

PhDr. Zuzana Nemcová, CSc.

Profesori:

Prof. PhDr. Leon Sokolovský, CSc.

Miestnosť: S 406

Tel: 02/592 44 167

e- mail: leon.sokolovsky@uniba.sk

Docenti:

Doc. PhDr. Frederik Federmayer, PhD.

Miestnosť: S 405

Tel: 02/592 44 432

e- mail: frederik.federmayer@uniba.sk

Doc. PhDr. Juraj Roháč, CSc.

Miestnosť: S 405

Tel: 02/592 44 432

e- mail: juraj.rohac@uniba.sk

Doc. PhDr. Juraj Šedivý, MAS, PhD.

Miestnosť: S 428

Tel: +421 918 322 967

e- mail: juraj.sedivy@uniba.sk

Odborní asistenti

PhDr. Zuzana Nemcová, CSc.

Miestnosť: S 406

Tel: 02/592 44 147

e- mail: zuzana.nemcova@uniba.sk

Mgr. Ján Valo, PhD.

Miestnosť: S 406

Tel: 02/592 44 147

e- mail: jan.valo@uniba.sk

Interní doktorandi:

Mgr. Mária Balážová

Tel: +421 (0)2 592 44 147

e- mail: balazova74@uniba.sk

Mgr. Balázs Csiba

Tel: +421 (0)2 592 44 147

e- mail: jan.valo@uniba.sk

Mgr. Rastislav Luz

Tel: +421 (0)2 592 44 147

e- mail: jan.valo@uniba.sk

Mgr. Kamila Marhefková

Tel: +421 (0)2 592 44 147

e- mail: jan.valo@uniba.sk

Externí doktorandi:

Mgr. Robert Mareta

el: +421 (0)2 592 44 147

e- mail: robert.mareta@uniba.sk

Odišla historička Natália Krajčovičová

Slovenská historička PhDr. Natália Krajčovičová, CSc. patrila štyri desaťročia k pilierom Historického ústavu SAV. V historickej obci bola známa nielen širokým profesionálnym záberom, ale aj schopnosťou neúnavne diskutovať o najrozličnejších odborných témach a pretkávať ich malebnosťami života. Jej prácu charakterizovali zápal a invencia, ktorými podnecovala výskum viacerých nosných tém našich dejín.

Dr. Natália Krajčovičová nás opustila 24. apríla 2017 vo veku 80 rokov. Patrila k profilujúcim historikom dejín Slovenska v 20. storočí. Zameriavala sa na obdobie prvej Česko-slovenskej republiky. Mnohé jej štúdie, články a publikácie patria v slovenskej i českej historiografii k základným a priekopníckym prácam a tvoria erudovaný základ pre skúmanie moderných dejín.

Dr. Krajčovičová sa zaoberala mnohými zložitými historickými otázkami, ktoré by azda iného historika odradili. Predovšetkým sa komplexne zamerala na špecifické problémy prechodu Slovenska z Rakúsko-uhorskej monarchie do Československej republiky. Tento proces priblížila z hľadiska verejnej správy, hospodárstva či kultúrno-spoločenskej problematiky a objasnila vznik, formovanie, pôsobenie či kompetencie rozličných ustanovizní štátneho

aparátu. Publikovala viaceré práce o slovenských národných orgánoch – o Slovenskej národnej rade, Ministerstve s plnou mocou pre správu Slovenska či o župnom zväze. Zaoberala sa problematikou Slovenskej národnej strany, pozemkovou reformou na Slovensku, dejinami politických strán, národným i agrárnym hnutím alebo právnym postavením Slovenska v republike. Jej práce predstavujú významný vklad do výskumu česko-slovenských vzťahov. Poznanie súvislostí historického vývoja využívala v odborných aj popularizačných prácach venovaných predstaviteľom slovenského politického i verejného života prvej polovice 20. storočia, či už išlo o Emila Stodolu, Milana Hodžu a mnohých ďalších. Jej široký tematický záber dopĺňali príspevky o slovenskej historiografii po roku 1989.

Dr. Natália Krajčovičová patrila medzi najfundovanejších slovenských odborníkov v oblasti historickej vedy.

Češť jej pamiatke!

Jaroslava Roguľová, Historický ústav SAV

Odišiel historik najnovších slovenských dejín

Historický ústav SAV sa s hlbokým smútkom lúči s PhDr. Jozefom Žatkuliakom, CSc., ktorý po ťažkej chorobe zomrel dňa 7. júla vo veku 62 rokov. Slovenská historiografia spolu s vedeckou a kultúrnou verejnosťou v ňom stráca odborníka, ktorý ako jeden z prvých začal vedecky spracovávať obdobie 80. a 90. rokov slovenských dejín a venoval sa mu až do posledných dní svojho života.

Jozef Žatkuliak bol celým svojím odborným pôsobením spätý s Historickým ústavom SAV, kam prišiel v roku 1979 ako interný aspirant po skončení štúdia na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Po obhájení titulu CSc. sa zamerával na najnovšie slovenské a česko-slovenské dejiny v rokoch 1945 – 1992 s akcentom na štátoprávne otázky. Osobitne sa zaoberal problematikou Česko-slovenskej jari 1968 a najmä udalosťami pred a po Novembri 1989. Vo svojej profilovej problematike, štátoprávných vzťahoch medzi Čechmi a Slovákmi, sledoval hlavne proces prípravy ústavných zákonov o česko-slovenskej federácii, ako aj vývojové tendencie, ktorými táto problematika prešla v rokoch tzv. normalizácie. Významné sú najmä jeho štúdie uverejnené v *Historickom časopise* a v *Historických štúdiách*. Okrem toho sa venoval procesu rozpadu česko-slovenského štátu v rokoch 1990 – 1992. Jeho práca

vyústila do vydania dvoch rozsiahlych súborov dokumentov o vývoji česko-slovenskej federácie, ktoré nemôže obísť žiadny historik, zaoberajúci sa touto problematikou.

Jozef Žatkuliak nielenže pravidelne publikoval výsledky svojho výskumu vo vedeckých publikáciách, ale bol tiež známy ako významný popularizátor najnovších slovenských dejín. Je autorom veľkého množstva článkov v tlači, veľakrát vystúpil v rôznych diskusiách v rozhlase i v televízii, autorsky sa podieľal na príprave viacerých televíznych scenárov. Za túto popularizátorskú činnosť bol viackrát vyznamenaný Slovenskou akadémiou vied i Slovenským literárnym fondom. Je tiež držiteľom striebornej medaily A. Dubčeka.

Počas pôsobenia v Historickom ústave SAV Jozef Žatkuliak zastával viaceré riadiace funkcie. Aj napriek tomu, že vedecká práca bola jeho hlavnou životnou náplňou a radosťou, bol predovšetkým človekom s osobitým zmyslom pre humor, ochotný vždy pomôcť či poradiť. Jeho odchodom strácajú pracovníci Historického ústavu SAV dobrého kolegu a priateľa.

Češť jeho pamiatke.

Stanislav Sikora, Edita Ivaničková

História

Revue o dejinách spoločnosti

Ročník XVI

Ocenenie: Cena Akadémie vzdelávania za vynikajúcu popularizačnú prácu v oblasti História (2004)

Cena jedného dvojčísła je 3,30 € / 100 Kč

V spolupráci s Historickým ústavom SAV a Slovenskou historickou spoločnosťou pri SAV vydáva HISTÓRIA IČO: 50 225 065

Periodicita vydávania – 6x ročne

Adresa redakcie a vydavateľa:

História

Hraničná 73, 821 05 Bratislava

Tel.: +421-908 870 871

E-mail: historiarevue@gmail.com

Web: <http://www.historiarevue.sk>

Redakcia: Ing. Miroslav Fabricius, CSc.

E-mail: historiarevue@gmail.com

Redakčná rada:

PhDr. Vladimír Čičaj, CSc.

PhDr. Igor Graus, PhD.

Mgr. Matej Hanula, PhD.

prof. PhDr. Roman Holec, CSc.

PhDr. Katarína Hradská, PhD.

Mgr. Adam Hudek, PhD.

PhDr. Ľubica Kázmerová, CSc.

prof. PhDr. Peter Kónya, PhD.

PhDr. Dušan Kováč, DrSc.

PhDr. Eva Kowalská, DrSc.

PhDr. Rastislav Kožíak, PhD.

PhDr. Slavomír Michálek, DrSc.

prof. Eduard Nižňanský, CSc.

PhDr. Miroslav Pekník, CSc.

prof. PhDr. Pavol Petruš, DrSc.

doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

prof. PhDr. Karol Sorby, DrSc.

prof. PhDr. Dušan Škvárna, PhD.

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc.

Grafická úprava: Martin Horváth

Sadzba a tlač: Sineal, spol. s r.o.

ISSN: 1335-8316

Evidenčné číslo: EV 5179/15

Redakčná uzávierka: 28.2.2017

Objednávky:

Tel.: 00421 908 870 871

V rámci SR:

Mediaprint-Kapa Pressegrasso, a.s.,

oddelenie inej formy predaja

P.O.BOX 183, 830 00 Bratislava 3

Tel.: 02/49 893 564, 02/49 893 565,

02/49 893 566, 0800/188 826

predplatne@abompkapa.sk

www.ipredplatne.sk

Objednávky v Českej republike

zabezpečuje:

MediaCall, s.r.o.

Vídeňská 546/55, 639 00 Brno

Tel.: +420 533 334 210

www.mediacall.cz

Neobjednané rukopisy sa nevracajú. Autorské práva vyhradené. Akékoľvek rozmnožovanie textu, fotografií, grafov vrátane údajov v elektrotechnickej podobe len s predchádzajúcim súhlasom vydavateľa.

Baroková knižničná sála Národnej knižnice ČR

Klementínium

http://www.topvip.cz/wp-content/uploads/2012/04/Barokni_knihovni_sal_NKCR_foto_E.Hodikova_NKCR_.jpg

Roku 1556 za vlády Ferdinanda I., v rámci rekatolizácie, prichádzajú do Čiech jezuiti. Na strategicky významnom mieste, v blízkosti Karlovho mosta a dôležitej komunikácie, postupne postavili rozsiahly komplex budov – Klementínium. Tvorili ho učebne, knižnica, tlačiareň, priestory na ubytovanie, hospodárske budovy, kostol sv. Salvátora a sv. Klimenta, Vlašská kaplnka Nanebevzatia Panny Márie, Zrkadlová kaplnka atď. Roku 1620 boli jezuiti poverení správou Karlovej univerzity a do Klementína bola premiestnená aj knižnica Karlových kolejí. V roku 1720 bolo v Klementíne založené významné astronomické observatórium, neskôr tu bolo otvorené múzeum matematiky a od roku 1752 sa začali usku-točňovať hydrometeorologické merania a pozorovania. Roku 1773 bol zrušený jezuitský rád a priestory začal využívať Arcibiskupský seminár.

Základom knižnice nazývanej *Bibliotheca maior* alebo Stará knižnica klementínska sa stali fondy zo zrušeného hornolužického kláštora v Ojvíně, ktoré jezuitom daroval roku 1556 Ferdinand I. Roku 1622 bola do Klementína presťahovaná knižnica Karlovej univerzity – Stará karolínska knižnica, tzv. *Bibliotheca minor*. Roku 1638 bola založená Nová karolínska knižnica, ktorá slúžila potrebám právnickej a lekárskej fakulty. Po zrušení jezuitského rádu sa cisárovná Mária Terézia dohodla s grófom Josefom Kinským na spojení Novej karolínskej knižnice s bývalými jezuitskými fondmi a starými „kolejnými“ knižnicami Klementína.

Dekrétom zo 6. 2. 1777 tak vznikla a koncom októbra uvedeného roku bola oficiálne otvorená Verejná c. k. univerzitná knižnica, ktorá podliehala štátu. Stala sa prvou verejnou vedeckou knižnicou v českých historických krajinách a zároveň jednou z najstarších knižníc tohto typu v Európe i na svete. Knižnica ako štátna inštitúcia bola riadená z Viedne ako hlavného mesta habsburskej monarchie. Jej knižničný fond pri jej ustanovení obsahoval okolo 50 000 zväzkov. Karol Rafael Ungar, prvý riaditeľ knižnice, organizoval knižné zvozy zo zrušených „jezu-itských kolejí“ a ich knihovnícke spracovanie. Taktiež dosiahol, že pražskí tlačiarne museli povinne odovzdávať knižnici „povinné výtlačky“. Toto nariadenie sa postupne rozšírilo na celé územie Čiech.

Aj v novodobej histórii prešla knižnica viacerými zmenami. Od roku 1935 niesla názov Národná a univerzitná knižnica. Roku 1939 bola premenovaná na Zemskú a univerzitnú knižnicu. Roku 1958 boli zlúčené viaceré veľké pražské knižnice a vznikol názov Štátna knižnica ČSR, ktorý existoval až do roku 1990. Dnes je Klementínium sídlom Národnej knižnice Českej republiky. Najstaršími dokumentmi, ktoré sa v knižnici nachádzajú, sú grécke papyrasy z 1. stor. n. l. Najdlhším dokumentom je rotulus zo 14. storočia, ktorý meria viac ako desať metrov. Najťažšou knihou je *Lobkovický graduál*, ktorý váži vyše 70 kilogramov. Výnimočným unikátom je *Kodex vyšehradský* – najcennejší dokument klementínskej zbierky. Jeho hodnota sa odhaduje na miliardu korún.

Súbor historickej a novodobej literatúry obsahuje vyše 6 miliónov dokumentov s ročným prírastkom 70 000 titulov. Knižnica sa tak radí medzi najvýznamnejšie európske i svetové knižnice.

Pri koncipovaní príspevku bol použitý text uverejnený na <http://opac.nm.cz/authorities/31903?locale=cs> [26.6.2017]

NIŽŇANSKÝ, Eduard a kol. *Obraz nepriateľa v propagande počas II. svetovej vojny na Slovensku*. Banská Bystrica : Múzeum SNP, ATID, 2016, 143 s. ISBN 978-80-89514-41-0.

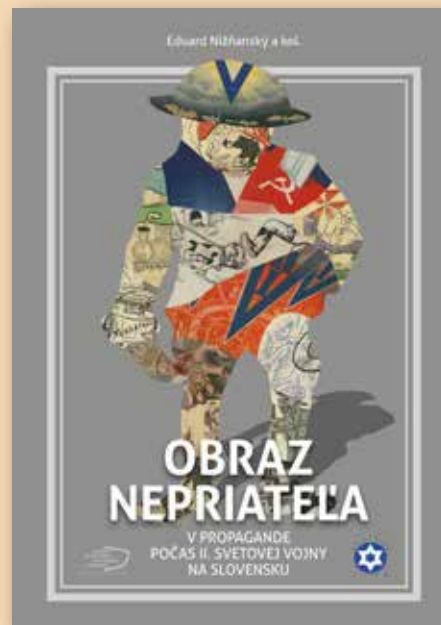
Kniha porovnávaním narácií a vizualizácií sa snaží ukázať na problém „nepriateľa“ vo vyhrotenej situácii II. svetovej vojny. Problém hľadania vlastnej identity, či už v jej národnej, konfesionalnej, sociálnej a prípadne aj v inej roviny, môžeme chápať ako celkom legitímny proces. Je však problematické, ak sa v určitom momente tento proces postupne zmení v štátom určenú direktívnu schému „My – Oni“. Tento prípad sa týka aj situácie počas II. svetovej vojny. Predstavitelia štátostrany: Hlinkovej slovenskej ľudovej stany (HSĽS) na Slovensku vtedy vykonštruovali jasný obraz „nepriateľa“ v jeho najrozličnejších podobách – „Žida, židobolševika, komunistu, anglo-amerického plutokrata etc.“ Isteže, na druhej strane museli sformovať obraz priateľa – nacistického Nemecka.

Kniha obsahuje teoretický úvod autorskej dvojice Zlatica Nižňanská – Eduard Nižňanský kde autori využívajú koncepciu H. C. Kelmanna (autorizácia, rutinizácia, marginalizácia) ako metateóriu, ktorú sa snažia doplniť teoretickými konceptami E. Gellnera, M. Foucaulta a J. Lacana.

Samotná kniha má 8 kapitol, ktoré sa venujú problematike vnútorného i zahraničnopolitického „nepriateľa“ Slovenska. Vojnová Slovenská republika stojaca po boku nacistického Nemecka nakoniec takto chápala celú antihitlerovskú koalíciu (USA, Veľkú Britániu i ZSSR) ako aj, čo je potom logické, československú emigráciu v Londýne i v Moskve.

Slovenskí politici ostali verní nacistickému Nemecku až do horkého konca, keďže chápali, že len víťazstvo tohto štátu by im umožnilo ďalšiu existenciu. Antihitlerovská koalícia jasne definovala v svojom programe obnovenie Československa.

V knihe je použité množstvo dobových plagátov, karikatúr, textov i obrázkov z plagátových *Ľudových novín* vydávaných Úradom propagandy.

ŠVORC, Peter. *Štrbské vizitácie a ich aktéri : Od Tolerančného patentu po prvú svetovú vojnu*. Prešov : UNIVERSUM, 2016, 242 s. ISBN 978-80-89016-95-9.

Kniha Petra Švorca je nielen analytickým pohľadom do dejín štrbského evanjelického zboru od konca 18. storočia (prijatie Tolerančného patentu) do začiatku prvej svetovej vojny (aj s presahom do rozpadu Rakúsko-Uhorska v roku 1918), ale aj Štrby, jednej z najväčších hornoliptovských dedín, a súčasne aj pohľadom do dejín evanjelickej cirkvi a. v. v Uhorsku s hlavným akcentom na slovenských evanjelikov. Cez osobnosti štrbských evanjelických farárov a ich osudy približuje dopad „veľkých dejín“ na malý podtatranský región, ale aj naopak, ukazuje, ako do „veľkých dejín“ zasiahli jednotlivci, ktorí žili a pôsobili v Štrbe (slovenský barokový náboženský spisovateľ a filozof Jozef Fornet, štúrovec Ján Droppa, Cyril Bodický či Cyril Harman), alebo zo Štrby pochádzali (lekár Ľudovít Markušovský – organizátor uhorského zdravotníctva, Cyril Droppa – evanjelický farár, ktorý zakladal prvé slovenské evanjelické zbory a. v. v USA, dôstojník Ladislav Bodický, legionár i jeden z veliteľov počas SNP, Miloš Janoška – učiteľ i autor prvého slovenského sprievodcu po Vysokých Tatrách a mnohí iní).

Autor v knihe presvedčivo ukázal vzťahy dvoch konfesionalných spoločenstiev – evanjelikov a rímskokatolíkov v prostredí, v ktorom síce celospoločensky, resp. celoštátne dominovala rímskokatolícka cirkev, ale lokálne (v Štrbe) evanjelici. Okrem toho sú tu zachytené sociálne pomery v uvedenom

období naprieč celého spektra dedinského kolektívu – roľníctva i nepočetnej inteligencie (farár a učiteľ), i vzťah poddanského a neskôr slobodného roľníctva so svojimi zemepánmi cez prizmu ich rovnakej konfesionality.

Kniha je vybavená desiatkami dobových dokumentov (vo farebnej tlači), dobových fotografií, ale aj vzácných portrétov (olejomalieb) štrbských farárov a ich manželiek od konca 18. storočia.

